

הרב שלמה זאב פיק

קיום מעשה המצווה במצוות אהבת ה'

הרמב"ם מונה כמצווה את "אהבת ה'" וכמו שכתוב: "ואהבת את ה' אלוהיך". ידועה הקושיה: איך ניתן לצוות כמצוות עשה במצוות אהבת ה', הרי הדבר תלוי בלבו של האדם, ואיך יצווה אותו לאהוב הקב"ה? מצאתי כמה שיטות בהגדרת מצוות העשה של אהבת ה', להלן מקצתן.

א. שיטת הרמב"ם

בהגדרת מצוות אהבת ה', לדעת הרמב"ם יש שלושה עקרונות: (א) הרמב"ם בספר המצוות (מצוות עשה ג) דיבר בעיקר על הצורך בהתבוננות במצוות ה' כדי להשיג טעמיהן ולקיימן, וזה לשונו:

"וזה שנתבונן ונשכיל מצותיו ופעולותיו עד שנשיגהו ונתענג בהשגתו תכלית התענוג וזאת היא האהבה המחוייבת. ולשון ספרי (פי שמע) לפי שנאמר ואהבת את יי' אלהיך איני יודע כיצד אוהב את המקום תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. הנה כבר בארו לך כי בהשתכלות תתאמת לך ההשגה ויגיע התענוג ותבא האהבה בהכרח".

(ב) בהלכות יסודי התורה (ב', א-ב) הדגיש בעיקר את "מעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ" ולא הזכיר את מצותיו¹. וכך הוא כתב בתחילת פרק ב':

"(א) האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, ונאמר את ה' אלהיך תירא. (ב) והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל ה', וכשמחשב בדברים

1. וכבר עמד על זה "קנאת סופרים" על אתר.

האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו, ולפי הדברים האלו אני מבאר כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם, כמו שאמרו חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם.²

נמצא שהרמב"ם מגדיר את מצוות אהבת ה' לדעת מענייני מעשה מרכבה ומעשה בראשית.²

ג) בסוף הלי תשובה (י', ו) מוסיף הרמב"ם עקרון שלישי שיש להתמיד בעיסוק שני העקרונות שהזכרנו:

"דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך, אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעה תהיה האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה, לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה".³

כלומר, כמו שהסביר לעיל, בפרק ב' מהלי יסודי תורה, שמעשה המצווה של אהבת ה' הוא: "ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג" מפני שהאהבה נקשרת באדם "בדעת שידעהו, ועל פי הדעה תהיה האהבה אם מעט מעט ואם הרבה הרבה". נמצא שהגדרת המצווה של אהבת ה' היא: "להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו" והקיום הוא קיום שבלב של אהבת ה' ש"יהרהר בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה".⁴

בסוף פרק ד מהלכות אלו, הלי יב, הרמב"ם מסכם למעשה את עניין האהבה:

"בזמן שאדם מתבונן בדברים האלו ומכיר כל הברואים ממלאך וגלגל ואדם כיוצא בו ויראה חכמתו של הקב"ה בכל היצורים וכל

2. ראה בהלכות יסודי התורה סוף פרק ב'.

3. השגת הראב"ד: "דבר ידוע וברור וכו'. אי"א זה השגיון לא ידענו לאי זה דבר כיון, ואנו מפרשים אותו בשני עניינים לשון שיר כמו שגיון לדוד, וענין אחר בעבור אהבתה תשגה בענייניך שלא תשים אליהם לב".

4. ראה עוד באריכות את דברי הרב יוסף דוב סולובייצ'יק, *Worship of the Heart: Essays on Jewish Prayer* (Jersey City, N.J.: KTAV Publishing House, Inc., 2003) עמ' 139 ואילך.

הברואים, מוסיף אהבה למקום ותצמא נפשו ויכמה בשרו לאהוב
המקום ברוך הוא...".

נוסיף ונאמר שלפי פשטות הדברים, מדובר בקיום אהבה רגשית של הלב.
מה טיב האהבה הזאת? הרמב"ם מתאר את האהבה הזאת בהלי תשובה י', ג:
"וכיצד היא האהבה הראויה הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה
יתירה עוה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה
בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה
אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא
אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד
כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך, והוא ששלמה אמר דרך משל כי
חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה".

הרי האהבה בין אדם ואשה היא בעיקר רגשית מעומק הלב. כך האדם צריך
לפתח את אהבתו כלפי ריבונו של העולם.⁵

ב. שיטת ספר החינוך

בספר החינוך, מצוה תיח, מצות אהבת ה', הוסיף נימה חדשה:
"ועובר על זה וקובע מחשבותיו בענינים הגשמיים ובהבלי העולם
שלא לשם שמים רק להתענג בהם לבד, או להשיג כבוד העולם
הזה הכואב להגדיל שמו, לא לכוונה להטיב לטובים ולחזק ידי
ישרים, ביטל עשה זה ועונשו גדול. וזאת מן המצות התמידיות על
האדם ומוטלות עליו לעולם".

דבריו מזכירים במקצת את דברי הרמב"ם בסוף הלי תשובה, שהעובד את
ה' מסיבה כלשהי אינו עובד ה' מאהבה. אלא שספר החינוך מוסיף שמי שמייחד
עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות שלא לשם שמים, דהיינו לא כדי להגיע
לקיום של אהבת ה' אלא שהוא נהנה מהם או הוא רוצה כבוד, הרי שביטל את
מעשה המצווה.

ג. שיטת הגרי"ד סולובייצ'יק

באחד משיעוריו, הסביר מו"ר הרב יוסף דב סולובייצ'יק זצ"ל את ענין
האהבה, לא כמו שהזכרנו לעיל, כרגש של הלב, אלא "לראות" את הקב"ה בכל

5. ראה עוד בספרו של הרב יוסף דוב סולובייצ'יק, *Worship of the Heart*, עמ' 24.

מקום, להרגיש את נוכחותו בכל, גם כשהאדם לבד, לחוש שמהו אתך כל הזמן.⁶ פירושו למעשה הוא קיום של הפסוק במשלי (ג', ו): "בכל דרכיך דעהו".

הרב זצ"ל תיאר עניין זה באריכות באחת מדרשותיו לעשרת ימי תשובה והודפסה בספר "על התשובה", עמ' 196 ואילך:

"פירושו של "לידע" [את ה'] הוא לדעתי כי שאמונתנו במציאות ה' תיעשה להכרה תמידית, מתמדת במציאות א-לוהים, הכרה שאין בה לעולם היסח-הדעת... במונח "לידע" הכוונה לתודעת מתמדת, להכרה תמידית: שהאמונה בא-לוהים תהיה לאדם בבחינת זיקה שאינה פוסקת, אוריינטציה של קבע, מציאות חיה שאינו יכול להסיח דעתו ממנה אפילו למחצית הדקה... 'פשטי' זה בדברי הרמב"ם הוא לאמיתו של דבר מקרא מפורש (משלי ג', ו): 'בכל דרכיך דעהו'. בכל דרכיך, בכל מה שאתה עושה בכל דרך שאתה הולך בה, בכל המצבים, בכל התנאים - דעהו... מצוות עשה היא לראות בכול את מציאות השם... ויש שלא טוב לו ליהודי רחמנא ליצלן, והוא מרגיש גלמוד ועזוב... גם אז חייב יהודי להרגיש בהקדוש-ברוך-הוא: "לידע" שיש שם מצוי ראשון, לחוש כי הוא איננו לבדו...".

ד. שיטת בעל "ספר יראים"

ב"ספר היראים" (סי' תד [דפוס ישן - ב]) אנו מוצאים כדלהלן:
 "ד"א ואהבת את ה' אלהיך האהיבהו על הבריות כאברהם אביך כענין שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן והלא אם באים כל העולם לברוא יתוש אחד ולהכניס בו נשמה לא היו יכולים אלא שהיה מלמדם אבינו אברהם ומכניסן תחת כנפי השכינה. בכל לבבך בבי יצריך ביצר טוב וביצר רע. ד"א בכל לבבך שלא יהא לבך חולק עליך, ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך. וכן הוא אומר כי עליך הורגנו כל היום, נחשבנו כצאן טבחה. שמעון בן עזאי אומר [בכל] לבבך אהבהו עד מיצוי הנפש".

נמצא שקיום מצווה של אהבת ה' הוא גם לקרוא אנשים לעבודת ה' ולבקש אנשים לאהוב אותו ולהביאם לאמונה בה'. רעיון דומה מצאנו גם בספר המצוות מצוה ה' וזה לשונו:

6. "נוראות הרב", ח"ט, שיעורים על הלכות סליחות, שופר ולולב ודרשות על ענייני סליחות וראש השנה, ערך עיי ר"ב דוד שרייבר, 1998, עמ' 87 ואילך. ראה עוד שם, בעמ' מה שאמר בשם ויליאם גיימס. ראה עוד ספרו של הרב, Worship of the Heart, עמ' 7.

"וכבר אמרו שמצוה זו כוללת גם כן שנדרוש ונקרא האנשים כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו. וזה כי כשתאהב אדם תשים לבך עליו ותשבחהו ותבקש האנשים לאהוב אותו. וזה על צד המשל כן כשתאהב האל באמת כמה שהגיעה לך מהשגת אמיתתו הנה אתה בלא ספק תדרוש ותקרא הכופרים והסכלים לידיעת האמת אשר ידעת אותה. ולשון ספרי (שם) ואהבת את יי וכו' אהבהו על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן. ר"ל כמו שאברהם בעבור שהיה אוהב השם כמו שהעיד הכתוב (ישעי' מ"א) אברהם אוהבי שהיה גם כן לגודל השגתו דרש האנשים אל האמונה מחוזק אהבתו כן אתה אוהב אותו עד שתדרוש האנשים אליו".

ה. שיטת ה"שפת אמת"

ב"שפת אמת" לפרשת נצבים כתוב:

"וזה⁷ התירוץ האמיתי על קושיית הרמב"ם איך שייך מ"ע ואהבת וכדומה דברים התלויין בלב. אך כי נטבע האהבה להשייית בלב כל איש ישראל. אך ורק צריך האדם שלא להתדבק בתאוות למשוך אהבה לרע שעייז נסתר נקודה האמיתית. ובשמרו את עצמו יתמשך ממילא אחר השיי בכל לבו ונפשו כנ"ל".

נמצא שעצם האהבה מוטבע בתוך האדם, בלב כל איש ישראל. לכן למעשה, לגבי עצם מצוות האהבה אין כאן מעשה מצווה. אולם על פי דבריו היה מקום לומר שאמנם אין מצווה ב"קום ועשה", אבל יש כאן איסור עשה, לשמור⁸ את

7. קודם קטע זה נמצא הסעיף הזה: "העדותי בכס" כו' פירשי ז"ל כלום שינו שמים וארץ מידתם כו'. ולכאורה מאי ראי מהם שאין להם בחירה. אך עכ"פ מובן כי מדרך הטבע להיות נמשך כל דבר אחר השיי וציוויו. אי"כ וודאי לא נגרע האדם מזה רק שניתן לו בחירה יציט ויצה"ר. ואם לא יגבור הרע על הטוב ממילא מצד עצמו ימשך אחר הטוב ככל הנבראים. ומזה מובן ולך ה' החסד כו' תשלם לאיש כמעשהו. וקשה מה החסד כדכ' בגמ'. אך גם מי שעושה טוב הוא מהשיי ורק שהוא נקי ולא נמשך אחר היצה"ר ממילא נתעורר הפנימיות שנתן השיי באדם לטוב כנ"ל, וא"כ הכל רק חסד השיי".

8. וכדברי רש"י דברים י"ג, א: "תשמרו לעשות - ליתן לא תעשה על עשה האמורים בפרשה. שכל השמר לשון לא תעשה הוא, אלא שאין לוקין על השמר של עשה", דהיינו שהוא איסור עשה. אמנם כאן לא כתוב "השמר", אבל עצם ההימנעות נובעת ממצוות "ואהבת" לכן קראתי לזה איסור עשה ודומה ל"השמר".

כעין דבר זה נמצא בקובץ מאמרים של הרב אלחנן וסרמן הי"ד, במאמרו על אמונה, ירושלים תשנ"א: "אמונה במציאות ה' היא תולדות השכל הישר, ורק יצרו של האדם הוא שמעבירו על דעת קונו, ולכן המעשה מצווה של אמונה הוא שאדם מזהר לא לתור אחרי

עצמו: "שלא להתדבק בתאוות למשוך אהבת לרע" - דומיה למצוות שחיטה שיש איסור עשה שלא לאכול בשר שאינו שחוטא. אולם יותר נראה לומר שאין כאן איסור עשה, אלא אכן יש כאן עשה, להקים משמרת נגד היצר הרע. ועוד, אם כבר נגוע האדם בתאוות שאינו יכול לאהוב את הקב"ה, מסתבר שהוא יהיה חייב להסיר אותם תאוות. נמצא שמעשה מצווה היא להקים משמרת כנגד היצר הרע ו/או להסיר תאוות שיש לו, ומיד יהיה לו הקיום שבלב של אהבת. אמנם הקיום הזה הוא אוטומטית, הוא חל ממילא, מפני שהוא מוטבע בטבע האדם, וכל המצווה היא לגלות אותו.

סיכום

- נמצא שיש מספר אפשרויות להגדיר את המהות של מצוות אהבת ה'.
1. לפי הרמב"ם קיום המצווה הוא ההתבוננות במעשי ה' המביאותו על ידי ידיעותיו לקיום של אהבת ה' בלב. הקיום הוא מפותח על ידי מעשה המצווה. דבר זה קשור גם למצוות ידיעת ה'.
  2. לפי הרמב"ם בספר המצוות, קיום המצווה הוא לגרום לאחרים לאהוב את ה' ולקרובם לאמונה.
  3. לפי ה"שפת אמת" מעשה המצווה הוא לעשות משמרת כנגד תאוות המונעות אהבת ה' או להסיר את אלו שכבר נמצאות, ויש קיום את של אהבת ה' בלב, שחל ממילא.
  4. לפי כמה ראשונים, המקור לקידוש ה' הוא בפסוק ואהבת את ה', נמצא שמעשה המצווה הוא אכן קידוש ה' וכן הוא הקיום. ולפי מה שהסברנו, גם כאן הקיום שבלב - מלבד עצם הקיום של קידוש ה' - הוא גם קיום שבלב של אהבת ה'.

תאוות לבו, והמצווה היא על דרך השלילה, כעין איסור עשה של לא תתורו על לבבכם".
ראה דברי ר"א בן-פורת, "אמונה ודעות כמצוות: לדעת הרמב"ם ולדעת ר' חסדאי קרשקשי",
סיני, כרך כב, אב-אלול תשנ"ז, עמ' ריח-ריט. ואולי זאת כוונת ה"שפת אמת" כאן.

בשדה ספר

הרב א"ש

"קידושי תורה" – מבחר סוגיות במסכת קידושין

א. ספר "קידושי תורה" – מדריך למורה + תקליטור

ב. חוברת "קידושי תורה" – לקט מקורות לתלמיד

יעקב אריאל שליטי"א - רבה הראשי של רמת-גן, הרב שמעון לוי שליטי"א - המפמ"ר על הוראת תלמוד ותושבע"פ ובסיועו של הרב חיים דרוקמן שליטי"א - ראש ישיבות בני"ע.

מטרת הספר לסייע לר"מ בישיבה התיכונית ולמורי תושבע"פ בתיכון בהכנת הסוגיה. להעשיר את הסוגיה ואת איכות הלמידה ע"י כלים ואמצעים נוספים המוצעים בספר. המקורות המגוונים של הסוגיה, המובאים בחוברת, מונחים לפני התלמיד, לצד דף הגמרא, ללימוד ועיון משותף של המורה ותלמידו.

אין מטרת הספר לחדש חידושים בסוגיות או להסביר פשט בגמרא, אלא לסייע בריכוז ומיקוד המקורות מהספרים השונים - פרשנות ופסיקה, אותם יוכל ללמד בכיתה לפי הרמה הנדרשת. להפנות למקורות נוספים העוסקים בענין, בדרך כלל לתשובות ומאמרים מקיפים ומסכמים, לספרים

הספר "קידושי תורה" - מבחר סוגיות במסכת קידושין יצא לאור על-ידי המינהל לחינוך דתי בעזרת המכללה האקדמית "מורשת יעקב", ברחובות, ובשיתוף המכון התורני "אור עציון", במרכז שפירא.

העורך הראשי של הספר, הוא מיודענו הרב זולדן שליטי"א.

ראשי ישיבות ורמ"ים, מורים לתלמוד ולתושבע"פ מתלבטים רבות בדרך ההוראה הראויה של דף הגמרא, כיום. המציאות המשתנה ובעיות החיים כתוצאה מההתפתחות המדעית והטכנולוגית מציבה בפנינו אתגר מעניין, כיצד להפוך את הסוגיה התלמודית לאקטואלית ולרלבנטית לחיי היום-יום של התלמיד.

ספר זה, על מסכת קידושין (הנלמדת השנה ברוב הישיבות התיכוניות), הוא נסיון ראשוני להתמודד עם אתגר זה, בזעיר אנפין.

מימוש הרעיון התגבש ויצא לפועל בזומתם ובעזרתם של הרה"ג: הרב

מה"שדה", מבין ישיבות תיכוניות שונות. על כן, נוכל למצוא סוגיות ברמות שונות והיבטים שונים על הסוגיה עצמה.

הערך, הרב זולדן שליט"א, ששימש בעבר כר"מ-מחנך וכראש ישיבה, ואשר לו נסיון רב בהוראה, בכתיבת מאמרים רבים ובעריכת ספרים, דאג לכך, שגם כאן, יוציא מתחת ידו, כלי נאה ומתוקן.

גם אם ישנן אי אלו הערות או דברים הדורשים שיפור בבחירת הסוגיות או במבנה הסוגיה הרי מגיע "יישר כח" גדול לכל אלה שעסקו במלאכת הקודש, אשר תוצאותיה שזורות בחן ובטוב טעם. ונזכה כולנו להגדיל תורה ולהאדירה.

להזמנת ספרים וחברות (במחיר עלות בלבד) ניתן לפנות למכללת "מורשת יעקב" רח' הגר"א רחובות, טל' 08-9485663.

שהם זמינים בבית הפרטי או בספריית ביה"ס, למאמרים בכרכי תחומין ולתשובות אשר אותן ניתן לאתר בפרוייקט השו"ת. כ"כ, הצעות ורעיונות לנושאים קרובים לסוגיה שרצוי להעלות אותם לדיון בכיתה. בד"כ, אלו הם נושאים אקטואליים העולים על סדר היום הציבורי, או בחיי היום-יום של כל אחד ואחד.

הספר "קידושי תורה" יכול לשמש מעין דוגמא לכל ר"מ ומורה לגמרא, כיצד לערוך יחידת לימוד בסוגיות השונות בכל מסכת שנלמדת, כדי לקרב את החומר הנלמד ללבו של התלמיד ולחבב עליו את לימוד התורה.

לספר "קידושי תורה" מצורף תקליטור מחשב ובו עשרים הסוגיות שבספר, סוגיות הפרוסות לאורכה של מסכת קידושין.

ייחודו של הספר היא בכך, שהסוגיות נכתבו ע"י צוות ר"מים

* "קידושי תורה" - מבחר סוגיות במסכת קידושין - מדריך למורה, מכללה אקדמית לחינוך "מורשת יעקב", רחובות. תשס"ג, 302 עמ' (בכריכה קשה).
* "קידושי תורה" - מבחר סוגיות במסכת קידושין - חוברת מקורות לתלמיד, מכללה אקדמית לחינוך "מורשת יעקב", רחובות. תשס"ג, 80 עמ' (בכריכה רכה).

הרב צבי א' סלושץ

"מועדי הרב" לרב שלמה זאב פיק

- ר"מ במכון הגבוה לתורה (המוכר לקוראי "שמעתין" מפרסומיו בבטאוננו) - מציג לפנינו כמה משיעורי הרב ששמע מפיו כשלמד בישיבת רבנו יצחק אלחנן בארה"ב.

השיעורים שמפרסם המחבר הנם שיעורים שנאמרו על המועדים, ומכאן שם הספר "מועדי הרב". גם מחברנו מעיד: "שאינן שמיעת דברי הרב דומה לקריאתם מתוך הכתב, אף אם הוא שכתוב הנאמן ביותר למקור".

ברם, מכירים אנו את המחבר שהוא תלמיד חכם מופלג ומשנתו קב ונקי, שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן. זכות גדולה נפלה למחברנו הרב פיק שליט"א שתלמידי חכמים ישתו ויהנו מבארו של האי גברא רבה הגרי"ד סולובייציק זצ"ל. שלושה חלקים לספר:

- א) מבוא ופתח דבר לדרכו של הגרי"ד סולובייציק בלימוד התורה.
 ב) שיעורי מועד הכוללים שיעורים בענייני הלכה והגות על ימים נוראים, שלושה רגלים, חנוכה ופורים. אחדים משיעורים אלו נתפרסמו ב"שמעתין".
 ג) עיונים בהלכה ע"פ משנת הרב.

הגאון הרב יוסף דב הלוי סולובייציק זצ"ל, היה גאון התורה והמחשבה בדורנו. הוא מיעט לכתוב דברי הלכה והגות שלו ולפרסמם בספרים. רוב דבריו נאמרו בעל-פה והוקלטו בקלטות ע"י מקורביו ותלמידיו הרבים שומעי לקחו.

שיעוריו של הגרי"ד השנתיים הקבועים - הן אלו שנאמרו באידיש והן אלה שנאמרו באנגלית, משכו אליהם מאות רבנים ותלמידי חכמים שבאו להקשיב וללמוד שיעור בהגות ובהלכה. השומעים חוו חוויה עמוקה מדרך העברת השיעור. יפה ביטא הרב פנחס פלאי בהקדמה לספר "על התשובה" את עומק החוויה הנפשית שקשה "לשחזר" שיעוריו בכתב מתוך השמועה ולהעביר את החוויה מדברים שבע"פ לדברים שבכתב.

אע"פ כן הבינו תלמידיו שיש לזכות את קהל חובבי התורה בשיעוריו שנאמרו בהלכה ובהגות. רבים נרתמו למשימה, ופירסמו דברי "הרב" (כך היה מכונה בפי הכל בארה"ב) ע"י תרגום ושחזור מתוך קלטות. גם מחברנו הרב שלמה זאב פיק שליט"א

* "מועדי הרב" - שיעורים מפי השמועה של הגרי"ד סולובייציק על המועדים. ערוכים בתוספת עיונים בהלכה על-פי משנת הרב, מאת הרב שלמה זאב פיק, הוצאת המכון הגבוה לתורה שלידי אוניברסיטה "בר-אילן", רמת-גן, תשס"ג, 271 עמודים.

הרב צבי א' סלושץ

"צבי לשבת" לצדיק הרה"ג צבי מייזליק

מחבר הספר הרב הצדיק והחסיד רב צבי ליפא מייזליק זצ"ל, נולד בקיוב שברוסיה בשנת תרל"ו. היה נצר לחסידות טשרנוביל, והתקרב לדרך ה' של הגר"א זצ"ל. למד בישיבות ליטאיות בסלבודקא, והיה מתמיד גדול. בשנת תרס"ה, בהיותו בגיל 29, עלה לארץ ישראל ולמד בישיבת "תורת חיים" בירושלים. היה נוהג לערוך תענית דיבור מר"ח אלול עד ליום הכיפורים, ובשבתות לא היה שח שיחת חולין. היה גר בבתי נייטן (שכונה חשובה מן הישוב הישן שליך מאה שערים) ותושבי השכונה ביקשו להכתירו כרב השכונה. הוא בתחילה סירב, ולבסוף ענה להם כי למחרת היום יתן את תשובתו, אולם באותו לילה הוא השיב את נשמתו לבוראו, והוא אך בגיל 42 שנה.

מחבר הספר הרב הצדיק והחסיד רב צבי ליפא מייזליק זצ"ל, נולד בקיוב שברוסיה בשנת תרל"ו. היה נצר לחסידות טשרנוביל, והתקרב לדרך ה' של הגר"א זצ"ל. למד בישיבות ליטאיות בסלבודקא, והיה מתמיד גדול. בשנת תרס"ה, בהיותו בגיל 29, עלה לארץ ישראל ולמד בישיבת "תורת חיים" בירושלים. היה נוהג לערוך תענית דיבור מר"ח אלול עד ליום הכיפורים, ובשבתות לא היה שח שיחת חולין. היה גר בבתי נייטן (שכונה חשובה מן הישוב הישן שליך מאה שערים) ותושבי השכונה ביקשו להכתירו כרב השכונה. הוא בתחילה סירב, ולבסוף ענה להם כי למחרת היום יתן את תשובתו, אולם באותו לילה הוא השיב את נשמתו לבוראו, והוא אך בגיל 42 שנה.

הספר מומלץ למורים להיעזר בו בהוראת ל"ט מלאכות בשבת. ניתן להשיגו בטלפון 03-6186977.

כתביו הרבים של המחבר נדדו בין צאצאיו, והגיעו למשמרת אצל נינו הרב נדב פארן, הגר בתפרח ומכהן

* "צבי לשבת" - סוגיות בענייני מלאכות שבת. בהוצאת נכד המחבר הרב צבי ליבמן, בני ברק, תשס"ג, 135 עמודים.